



Marktacceptatie versnelt circulaire uitrol

Marktacceptatie van herbruikbare producten en materialen is van essentieel belang voor de transitie naar een circulaire economie. Hoe kunnen breed gedragen nationale en internationale standaarden hieraan effectief bijdragen? Deze vraag stond centraal tijdens het 16e Circular Economy Lab van het Utrecht Sustainability Institute en het Nederlands Normalisatie-instituut (NEN).

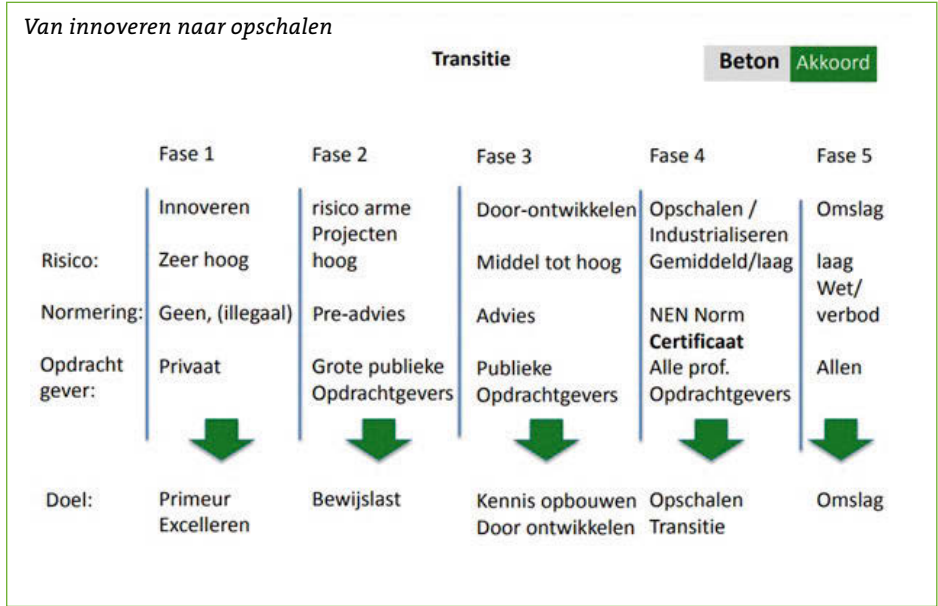
Professor Jacqueline Cramer
(J.M.Cramer@uu.nl) is strategisch adviseur van het Utrecht Sustainability Institute en ambassadeur circulaire economie van de Amsterdam Economic Board.

Om opschaling van circulaire producten en diensten te realiseren moeten overheid en bedrijfsleven voldoen aan (internationaal) geldende normen. Het gaat om standaarden die de veiligheid en kwaliteit borgen, maar anders zijn dan voor de lineaire economie. Enerzijds is dit te realiseren door bestaande normen aan te passen en anderzijds door nieuwe normen te ontwikkelen. Recente ontwikkelingen, waaronder de vijf transitiepaden binnen het Rijksbrede programma Circulaire Economie en het Grondstoffenakkoord, maken deze discussie urgenter dan ooit. Er zijn legio voorbeelden van standaarden die aanpassing behoeven. Dit geldt niet alleen voor normen voor hoogwaardiger hergebruik in de bouw, maar ook voor die op het gebied van biomassa, voedsel en organische meststoffen. Hetzelfde geldt voor producteisen die het mogelijk maken om recycleert van bijvoorbeeld kleding en kunststoffen te kunnen hergebruiken.

Normalisatieproces

Het Nederlands Normalisatie Instituut (NEN) faciliteert het normalisatieproces in Nederland al ruim 100 jaar en beheert zo'n 33.000 normen. Het bedrijfsleven stelt zelf de afspraken op die vervolgens een brede toepassing kennen: 5% in nationaal en 95% in Europees of internationaal verband. De normen worden geformuleerd in overleg met alle betrokken partijen (het 'all parties concerned'-principe). Uit het Lab kwam duidelijk naar voren dat het normalisatieproces een belangrijke rol speelt in het versnellen van de circulaire economie. Alleen hebben de pioniers niet zo'n behoefte aan normalisatie. Zij hebben er juist baat bij om voorop te lopen in de markt en op basis van wederzijds

'Vooral het peloton en de achterblijvers hebben behoefte aan normalisatie'



vertrouwen en persoonlijke contacten afspraken te maken met afnemers. Hun competitieve voordeel is om met marktpartijen de vernieuwing in gang te zetten. Pas als de nieuwe ontwikkelingen mainstream beginnen te worden en opschaling nodig is, neemt de behoefte van marktpartijen toe om tot normalisatie over te gaan. Daarom hebben vooral het peloton en de achterblijvers behoefte aan normalisatie. Een goed voorbeeld is het gebruik van recycleert in kunststofleidingen. Normen zijn van groot belang om dit gebruik breed in de markt toe te passen en kwaliteit te garanderen. Een ander voorbeeld is het hergebruik van beton; in Europa scoort Nederland hierop het hoogst. Dit komt onder meer door de milieugerichte normering die wordt toegepast. De kennis en ervaring van de koplopers bieden een goede start voor het normalisatieproces. Tegelijkertijd is reflectie op afspraken en normen cruciaal om deze wanneer nodig tijdig te herzien. Het is namelijk belangrijk om bij het formuleren van nieuwe normen rekening

te houden met telkens veranderende eisen. Die normen moeten wel prestatie-eisen (en geen middelvoorschriften) bevatten, flexibiliteit bieden en aanpasbaar zijn in de tijd met input en betrokkenheid van 'all parties concerned'. Gebeurt dit niet, dan ontstaat het 'locked-in'-effect dat bepaalde vernieuwing mogelijk maakt maar andere uitsluit.

Blauwdruk

Een normalisatieproces kost tijd. Daarom is het van belang om vroegtijdig te beginnen, wat het weer lastiger maakt om het 'all parties concerned'-principe toe te passen. Om dit proces goed te organiseren, stelde Stefan van Uffelen, programmamanager MVO netwerk Beton, een blauwdruk op voor een normalisatieproces van innoveren naar opschalen (zie figuur 1).

In de eerste fase is normering niet aan de orde, maar oplopend naar fase 4 en 5 neemt de noodzaak toe. Deze fasering loopt gelijk op met een afnemend marktrisico en een toenemende behoefte tot opschaling. In fase 2 en 3 stelt de CUR een (pre)advies op en in fase 4 neemt het NEN het stokje over met het normalisatieproces. In fase 5 kan



wet- of regelgeving volgen indien de markt onvoldoende vooruitgang boekt. Dit transitie-schema kreeg veel bijval tijdens het Lab.

Beton als voorbeeld

In de betonsector staat circulaire economie hoog op de agenda. In het binnenkort af te sluiten Betonakkoord is het streven om alle bij sloop vrijkomende betonbestanddelen (zand, grint en cement) in 2030 voor 100% te hergebruiken. Daarnaast zijn hoge ambities geformuleerd ten aanzien van CO₂-reductie, biodiversiteit en sociaal kapitaal. Ook hier speelt marktacceptatie van de te hergebruiken betonbestanddelen een sleutelrol. Tot op heden vertrouwt de markt deze nieuwe producten vaak nog niet. Daarom zal het normalisatieproces door NEN in samenwerking met SBR CURnet meteen gestart worden zodra het Betonakkoord is afgesloten. Zelfs wanneer de sector al het beton uit sloop zou hergebruiken, dan nog is er veel nieuw beton nodig. Dit komt omdat de vraag naar beton vele malen groter is dan het aanbod: met hergebruik realiseren we zo'n 18-20% van de totale vraag. Verduurzaming in de betonsector begint bij de opdrachtgever. Die moet circulariteit meenemen in het ontwerp en in de

uitvraag naar marktpartijen. Uitgangspunt daarbij is toekomstbestendig ontwerpen voor de lange termijn, rekening houdend met demontage en herbruikbaarheid naar toekomstige wensen. In zo'n afwegingsproces spelen diverse factoren een rol. Bijvoorbeeld in de zomer en het weekend heeft beton meer uithardingstijd dan door de week of in de winter. Ook verschillen de mogelijkheden om in diverse producten te recyclen toe te passen. Voor een stoeptegels is dit gemakkelijker dan voor bijvoorbeeld een fundering waarvoor het cruciaal is dat deze ook op lange termijn volledig op sterkte blijft. Een productspecifieke uitvraag kan hierin een groot verschil maken. Een voorbeeld: Het Circulair Ontwerp Consortium,

Oproep

Stuur voorbeelden en best practices op het gebied van de circulaire economie aan usi@uu.nl. Die worden geplaatst in de Kennisbank Circulaire Economie Utrecht en gedeeld met het landelijke overzicht van circulaire best practices.

waarin onder meer VolkerWessels en Rijkswaterstaat participeren, presenteerde onlangs het ontwerp van een volledig circulair viaduct. Het is zonder afval uit elkaar te halen en er kan ongeschonden weer een nieuw viaduct van gemaakt worden. Dit viaduct zal volgend jaar daadwerkelijk worden gebouwd om te zien of het ontwerp aan de prestatie-eisen voldoet. Ook de regio Utrecht is volop bezig met vergelijkbare pilots. Eén van de speerpunten van het regionaal economisch beleid in Utrecht is circulariteit van bouw en demontage. Voorbeelden zoals de circulaire fietsbrug zijn hard nodig om mensen echt te inspireren, was de oproep vanuit de zaal.

Overheidsfinanciering

Tijdens het Lab werd benadrukt dat overheidsgelden de benodigde innovaties in de markt kunnen versnellen. Daarnaast heeft de sector ondersteuning nodig bij het ontwikkelen van kwaliteitsstandaarden. Een gewenste rol van de overheid is om dit onderzoek mede te financieren. Op die manier kunnen we gezamenlijk het transitieproces in tempo opschalen.

Jacqueline Cramer